วารสารการบริหารปกครอง (Governance Journal)
ปีที่ 10 ฉบับที่ 1 (มกราคม – มิถุนายน 2564)

บทความที่ : 20
Article :

บทบาทขององค์กรประชาสังคมต่อการพัฒนาพื้นที่ในจังหวัดตรัง

The Role of Civil Society Organizations in Area Development for Trang Province

[Received: May 17, 2020; Revised: June 6; Accepted: June 8]

จีรนันท์ จันทร์คง* พิมพ์ตะวัน งามเจริญกุล*
ภาณุพงศ์ อ่อนมาก* สาวิตรี ทองกอบ* ธนกฤต โจ้งจาบ*
ฮาซันอักริม ดงนะเด็ง* และอุสมาน หวังสนิ*

Jeeranan Jankong* Pimtawan Ngamcharoenkul*
Panupong Onmark* Sawitree Thongkob* Tanakrit Jongjab*
Hasan Akrim Dongnadeng* and Usman Whangsani*

*มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ [Prince of Songkla University];
Corresponding author e-mail: arsun.do@psu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทขององค์กรประชาสังคมต่อการพัฒนาพื้นที่ในจังหวัดตรัง โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการค้นคว้าเอกสารและแหล่งข้อมูลที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลที่คัดเลือกด้วยวิธีการเจาะจงผู้นำและผู้ปฏิบัติงานในองค์กรประชาสังคม จำนวน 11 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาในกรณีที่เป็นข้อมูลจากแหล่งทุติยภูมิและวิเคราะห์แก่นสาระในกรณีข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ผลการวิจัยพบว่า องค์กรประชาสังคมมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาพื้นที่ในจังหวัดตรังครอบคลุม 4 ด้าน คือ 1) ด้านการสนับสนุนผู้ด้อยโอกาสในสังคม โดยการขับเคลื่อนให้ผู้ด้อยโอกาสให้ได้รับสิทธิประโยชน์ สวัสดิการ ความช่วยเหลือและการปฏิบัติที่เหมาะสม 2) ด้านการอนุรักษ์ฟื้นฟูวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยการสร้างองค์ความรู้ เชื่อมโยงภาคีการทำงาน อนุรักษ์ สืบสาน พัฒนาและยกระดับวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น 3) ด้านการดูแลทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยส่งเสริมการดูแลป่าชายเลน ผืนป่าธรรมชาติ ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง การเรียกร้องสิทธิในที่ดินทำกิน จัดการปัญหาขยะ รวมถึงความสมบูรณ์ของระบบนิเวศ และ 4) ด้านการส่งเสริมเศรษฐกิจ โดยพัฒนาการท่องเที่ยวและโรงแรม ทั้งในด้านรูปแบบกิจกรรม และคุณภาพของสินค้าบริการ งานวิจัยนี้มีข้อเสนอว่า ควรยกย่ององค์กรประชาสังคมที่มีผลงานโดดเด่น รวมทั้งควรส่งเสริมพัฒนาและสนับสนุนให้องค์กรประชาสังคมดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง

คำสำคัญ องค์กรประชาสังคม; องค์กรไม่แสวงหาผลกำไร; จังหวัดตรัง

Abstract

This study aimed to investigate the role of civil society organizations in area development for Trang Province. This research was advanced as qualitative research reviewing relevant documents and resources together with an in-depth interview method. A total number of 11 respondents was purposively selected among civil society leaders and practitioners. The content analysis was deployed to process the secondary data and the thematic analysis was employed to analyze the interview responses. As for the findings, this study reveals that civil society organizations in Trang Province play a key role in the area development expanding over four areas: 1) Supporting the underprivileged in society by ensuring their access to benefits, welfare, aids, and fair treatment, 2) Preserving cultural revival and local wisdom by creating knowledge, coordinating working partners for conservation, maintenance, development, and enhancement of local culture and wisdom, 3) Conserving environmental and natural resources by preserving mangrove forests, natural forests, and marine and coastal resources, while securing proper land claims, waste management, and ecological abundance, and 4) Promoting the economy by boosting the hospitality and tourism industry in terms of activities pattern and quality of products and services. This study suggests that outstanding civil society organizations should be recognized in addition to the assistance put forth for their organizational development and sustainability.

Keywords: Civil Society Organization; Non-Profit Organization; Trang

บทนำ

แนวคิดประชาสังคม (Civil Society) ได้ถูกกล่าวถึง เป็นที่รู้จักและสร้างความหมายใหม่มากขึ้นภายหลังการล่มสลายของค่ายสังคมนิยมในยุโรปตะวันออกและสหภาพโซเวียต รัสเซีย และการเปลี่ยนจากระบอบเผด็จการรูปแบบต่างๆไปสู่ระบอบการปกครองประชาธิปไตยแบบเสรีนิยมมากขึ้น ซึ่งเป็นขบวนการทางสากลที่มีรากฐานและพัฒนาการทางประวัติศาสตร์มาอย่างยาวนานในฐานะที่เป็นพื้นที่ทางสังคมของประชาชนรัฐใดรัฐหนึ่งที่ไม่ได้ขึ้นตรงต่อรัฐแต่อาจร่วมมือคัดค้านรัฐที่ไม่ทำการบริหารบ้านเมืองให้เกิดผลดีต่อประชาชนที่มีเป้าหมายเพื่อประโยชน์สาธารณะหรือส่วนรวม (อนุสรณ์ ไชยพาน, 2560) โดยแนวคิดประชาสังคม ได้ก่อตัวขึ้นในสังคมไทยมาไม่น้อยกว่าสามทศวรรษที่ผ่านมาและได้ถึงจุดเปลี่ยนสำคัญ เมื่อ รัฐธรรมนูญฉบับ 2540 ที่มีการขยายสิทธิของประชาชนเพิ่มขึ้นเป็นสิ่งที่สำคัญที่ทำให้เกิดการรวมกลุ่มเคลื่อนไหวทางสังคม (พลเดช ปิ่นประทีป, 2550) และการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงในภาคประชาชนนี้ได้ถูกวิเคราะห์ว่าเป็นประชาสังคมรูปแบบใหม่ที่พัฒนาขึ้น โดยสังคมชนชั้นกลางที่เกิดจากการรวมตัวกันของปัจเจกบุคคลเพื่อต้องการความมั่นคงความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินจนเกิดเป็นสังคมเมือง (บงกช สุทัศน์ ณ อยุธยา, 2550)

ประชาสังคม หมายถึง การที่ประชาชนมองเห็นวิกฤตการณ์ สภาพปัญหาและตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม มารวมตัวกันเป็นกลุ่มหรือองค์กรด้วยความสมัครใจ โดยมีวัตถุประสงค์ อุดมการณ์ หรือความเชื่อร่วมกัน เพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาหรือกระทำการบางอย่างให้บรรลุวัตถุประสงค์โดยเน้นความสำคัญของประโยชน์ส่วนรวมและการที่ประชาชนทั่วไปมีบทบาทสำคัญในการจัดการเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับวิถีชีวิตของตนภายใต้ระบบการจัดการอย่างเป็นกระบวนการและมีกิจกรรมที่หลากหลายด้วยความสมานฉันท์ เอื้ออาทร และเรียนรู้ร่วมกัน ประชาสังคมถือเป็นส่วนหนึ่งของสังคมซึ่งไม่ใช่ภาครัฐ และการเมือง ไม่ใช่ภาคธุรกิจ แต่รวมภาค

ธุรกิจที่เป็นการรวมกลุ่มเพื่อประโยชน์ส่วนรวมไม่นับรวมธุรกิจที่มุ่งสร้างกำไรให้ตัวเอง (ฮาซันอักริม ดงนะเด็ง, 2563) ทำให้สิ่งที่เรียกว่า ประชาสังคม กลายมาเป็นแนวคิดสำคัญที่สังคมศาสตร์เริ่มให้ความสนใจนอกเหนือจากรัฐและตลาดอันเป็นโครงสร้างทางสังคมซึ่งถูกแบ่งไว้ก่อนหน้าและครอบครองความสนใจมาอย่างยาวนาน (ธีรพัฒน์ อังศุชวาล, 2557)

ในประเทศไทยมีพัฒนาการการทำงานของประชาสังคมอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่จังหวัดตรังพบว่ามีพัฒนาความเคลื่อนไหวของประชาสังคมมาอย่างต่อเนื่องยาวนานและมีผลงานปรากฏโดดเด่นเป็นที่ประจักษ์ ซึ่งจังหวัดตรังนับเป็นพื้นที่ทำงานขององค์กรภาคประชาสังคมที่แรกในภาคใต้

โดยพัฒนาการของประชาสังคมในจังหวัดตรังมีจุดเริ่มต้น ในปี 2528 ที่มีความเคลื่อนไหวงานพัฒนาในจังหวัดตรัง โดยคุณพิศิษฐ์ ชาญเสนาะ นักพัฒนาที่เคยร่วมงานกับมูลนิธิบูรณะชนบทแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ (บชท.) เข้ามาเปิดพื้นที่การพัฒนากับชุมชนประมงพื้นบ้านที่บ้านแหลมมะขาม อ่าวสิเกาและมีการขยายพื้นที่ในปี 2535 โดยขยายพื้นที่งานพัฒนาชุมชนไปยังชุมชนหาดเจ้าไหม เกาะลิบง ซึ่งนับเป็นครั้งแรกที่เริ่มมีการหารือเพื่ออนุรักษ์พะยูน ขณะเดียวกันก็มีชมรมเพื่อนร่วมพัฒนาภาคใต้ ที่เป็นข้าราชการในพื้นที่มารวมตัวกันพูดคุยเรื่องการพัฒนาเมืองตรัง โดยมีอาจารย์จากโรงเรียนวิเชียรมาตุ เช่น อาจารย์เปลื้อง คงแก้ว อาจารย์สมเจตนา มุณีโมไนย และคนอื่น ๆ พร้อมทั้งเริ่มมีการจัดค่ายเยาวชน มีการช่วยงาน 3 ประสาน ประกอบด้วยชาวบ้าน NGO และเพื่อนร่วมพัฒนาภาคใต้ มีวงพูดคุยและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประเด็นการพัฒนาพื้นที่จังหวัดตรังในทุกมิติ หรือ กลุ่มเขาป่านาเล หลังจากเหตุการณ์ พฤษภาทมิฬ ปี 2535 กลุ่มคนในจังหวัดตรังเริ่มมีการเชิญชวนและรณรงค์ในการร่างรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน 2540 โดยใช้วาทกรรมร่วมสมัย คือ มีเสียง มีสิทธิ์มีส่วน พร้อมทั้งได้มีกลุ่มที่หลากหลายมาร่วมเคลื่อนไหวทางการเมืองภาคประชาชนใน

นาม สมัชชาตรัง โดยการจัดทำแผนพัฒนาจังหวัดตรัง แผนพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน วิสัยทัศน์และแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาตรังยั่งยืน (แผน 20 ปี 2544 – 2564) มีเครือข่ายการพัฒนา เช่น กลุ่มผู้บริโภค นักวิจัยท้องถิ่น สมัชชาสุขภาพ สภาองค์กรชุมชน สภาปฏิรูปการเมือง สมาพันธ์ประชาธิปไตย และชมรมประมงพื้นบ้าน เป็นต้น ประกอบกับในปลายปี 2547 เกิดเหตุการณ์ คลื่นสึนามิ ในชายฝั่งอันดามัน มีผลกระทบทั่วทั้งชายฝั่งโดยเฉพาะชุมชนประมง ในการฟื้นฟูผลกระทบกับชุมชน เริ่มมีเครือข่ายสนับสนุน ช่วยเหลือและจัดการชุมชนอย่างยั่งยืน พร้อมทั้งมีการจัดตั้ง มูลนิธิอันดามัน เพื่อเป็นองค์กรกลางในการช่วยเหลือ ต่อมาหลังจากปี 2551 รัฐบาลมีนโยบายการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ชุมชน ผ่านกองทุนเพื่อการลงทุนทางสังคม (Social Investment Fund - SIF) ทำให้มีเครือข่ายที่ทำงานเพื่อสังคมมาร่วมคุยและช่วยงานอย่างต่อเนื่อง และมีการดำเนินการในลักษณะองค์ประชาสังคมต่างๆมาถึงปัจจุบัน (อุสมาน หวังสนิ, การสื่อสารส่วนบุคคล, 19 มกราคม 2564)

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาองค์กรประชาสังคมมีบทบาทอย่างไรบ้างต่อการพัฒนาพื้นที่ในจังหวัดตรังผลจากการวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์ในการส่งเสริมความเข้มแข็งเครือข่ายองค์กรภาคประชาสังคมต่อการพัฒนาพื้นที่และจะช่วยให้การพัฒนาในด้านต่าง ๆ ที่กระจายกันอยู่ในจังหวัดตรัง มีส่วนกระตุ้นให้ภาคส่วนต่างๆเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาประชาชนและร่วมกันพัฒนาในพื้นที่ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทขององค์กรประชาสังคมต่อการพัฒนาพื้นที่ในจังหวัดตรัง

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยนำเสนอวิธีดำเนินการวิจัยประกอบด้วย รูปแบบการวิจัย การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูล เครื่องมือวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการค้นคว้าจากเอกสารที่เกี่ยวข้องและการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ที่มีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับประเด็นที่ศึกษา เหตุผลที่เลือกใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เนื่องจากข้อมูลเชิงคุณภาพเป็นข้อมูลที่ต้องอาศัยการสังเกต สัมภาษณ์ การบันทึก โดยตรงจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องนั้นๆ มีลักษณะเป็นความจริงที่เป็นอยู่โดยธรรมชาติ ไม่ได้เป็นเพียงข้อเท็จจริงเท่านั้นแต่ยังรวมถึงปรากฏการณ์ที่น่าสนใจโดยรอบสิ่งที่ศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพเป็นข้อมูลที่ได้จากการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลหรือสถานการณ์ในโลกแห่งความ (วรรณวิชนี ถนอมชาติ, อุทัย อันพิมพ์ และจำเนียร จวงตระกูล, 2563)

การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูล ผู้วิจัยคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักโดยใช้วิธีการแบบเจาะจงเพราะเป็นวิธีการที่จะได้ข้อมูลในเชิงลึกเป็นข้อมูลที่สำคัญและเป็นประโยชน์สำหรับนักวิจัย โดยกลุ่มผู้ให้ข้อมูลเจาะจงไปยังผู้ที่มีข้อมูลเกี่ยวกับองค์กรประชาสังคมในจังหวัดตรัง ได้แก่ ผู้นำหรือผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานในองค์กรประชาสังคม โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักในการตั้งต้น จำนวน 3 คน ซึ่งเป็นบุคคลที่ทำงานหรือมีความเกี่ยวข้องกับองค์กรประชาสังคมที่มีส่วนในการริเริ่มจัดตั้งองค์กรประชาสังคมในจังหวัดตรัง และยังเป็นองค์กรที่ยังคงดำเนินกิจกรรมอยู่ในปัจจุบัน หลังจากนั้นจึงใช้วิธีการเลือกผู้ให้ข้อมูลในขั้นต่อไปโดยใช้วิธีการเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบบอกต่อกัน (Snowball Sampling Technique) เพื่อให้ได้กลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่มีรายละเอียดเกี่ยวกับบทบาทขององค์กรประชาสังคมในจังหวัดตรังต่อการพัฒนาพื้นที่ เป็นผู้ที่สามารถแลกเปลี่ยนกับนักวิจัยได้อย่างเข้มข้น รวมจำนวนผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น 11 คน เนื่องจากถึง

จุดอิ่มตัวของข้อมูลแล้ว (วัชรินทร อินทพรหม, 2562 อ้างถึงใน Legard, Keegan & Ward, 2003)

เครื่องมือวิจัย ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 1 คน โดยแบบสัมภาษณ์ประกอบด้วย 2 ส่วน ในส่วนที่ 1 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ ประกอบด้วย ชื่อ ตำแหน่ง ชื่อองค์กร แผนก เพศ อายุ ศาสนา การศึกษาสูงสุด และช่องทางในการติดต่อสื่อสาร ส่วนที่ 2 เป็นข้อคำถามตามวัตถุประสงค์การวิจัย

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง เป็นกระบวนการศึกษารวบรวมจากหนังสือ วารสาร บทความ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้อง และเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก ในขั้นตอนการสัมภาษณ์นักวิจัยมีเก็บข้อมูลในระหว่างเดือน กุมภาพันธ์ ถึง มีนาคม 2564 โดยทำหนังสือขออนุญาตให้สัมภาษณ์ และบันทึกภาพและเสียง รวมถึงขอให้ผู้ให้ข้อมูลลงนามในใบพิทักษ์สิทธิ์ก่อนเริ่มกระบวนการสัมภาษณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล 2 รูปแบบ โดยข้อมูลจากเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากหนังสือ วารสาร บทความ วิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้อง จะนำมาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ส่วนข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์จะนำมาวิเคราะห์แก่นสาระ (Thematic analysis) และจัดหมวดหมู่ของเนื้อหาตามวัตถุประสงค์การศึกษา โดยนำเสนอผลตามวัตถุประสงค์การวิจัย

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัยออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลหลักและบทบาทขององค์กรประชาสังคมต่อการพัฒนาพื้นที่ในจังหวัดตรัง รายละเอียดดังนี้

ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลหลัก

ผู้ให้ข้อมูลหลัก ประกอบด้วย ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับองค์กรประชาสังคมในจังหวัดตรัง โดยส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุระหว่าง 35-70 ปี ส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลามและจบการศึกษาระดับอนุปริญญา และมีผู้ให้ข้อมูลบางส่วนจบการศึกษาระดับปริญญาโท

บทบาทขององค์กรประชาสังคมต่อการพัฒนาพื้นที่ในจังหวัดตรัง

ผลการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก และการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง สามารถสรุปบทบาทขององค์กรประชาสังคมต่อการพัฒนาพื้นที่ในจังหวัดตรัง 4 บทบาทสำคัญ ได้แก่ 1) ด้านการสนับสนุนผู้ด้อยโอกาสในสังคม 2) ด้านการอนุรักษ์ฟื้นฟูวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น 3) ด้านการดูแลทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และ 4) ด้านการส่งเสริมเศรษฐกิจ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ด้านการสนับสนุนผู้ด้อยโอกาสในสังคม

ผลการศึกษาพบว่าองค์กรประชาสังคมในจังหวัดตรังมีบทบาทสำคัญในด้านการสนับสนุนผู้ด้อยโอกาสในสังคม โดยการขับเคลื่อนให้เกิดพลังการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับผู้ด้อยโอกาสในพื้นที่โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเด็นคนพิการ ให้ได้รับสิทธิประโยชน์ สวัสดิการ ความช่วยเหลือและการปฏิบัติที่เหมาะสม ทั้งนี้พบว่ามีองค์กรที่มีบทบาทโดดเด่นในด้านนี้ จำนวน 2 องค์กร คือ

1) สมัชชาสุขภาพจังหวัดตรัง เป็นองค์กรที่มีบทบาทในการขับเคลื่อนงานนโยบายสาธารณะด้านสุขภาพ เกี่ยวกับสุขภาพของเด็ก ผู้สูงอายุ ผู้ด้อยโอกาส โดยเฉพาะประเด็นเกี่ยวกับคนพิการ ดังคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูลที่ว่า *“เรามีแนวคิดในการทำงานที่เน้นว่าการทำงานขับเคลื่อนเรื่องคนพิการให้เท่าเทียมไปด้วยกันและไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง อันนั้นคือหลักสำคัญเลย”*

โดยสมัชชาสุขภาพจังหวัดตรังมีบทบาทในการสนับสนุนคนพิการให้สามารถมีจุดยืนที่มั่งคงได้รับการยอมรับจากสังคม ดังคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูลที่ว่า *“จากการที่ได้ทำงานในเรื่องของคนพิการเรามีส่วนในการที่ให้คนพิการได้มีพื้นที่ภายใต้เครือข่ายองค์กรคนพิการเพื่อที่คนพิการเป็นที่ยอมรับได้มากขึ้น คนพิการแต่ละประเภทได้ยืนด้วยลำแข้งของตัวเองภายใต้ความร่วมมือของภาครัฐและองค์กรที่เกี่ยวข้อง”*

2) ชมรมผู้ปกครองบุคคลออทิสติกประจำจังหวัดตรัง เป็นองค์กรที่มีบทบาทในการให้บริการข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ สวัสดิการความช่วยเหลือของบุคคลออทิสติก รวมทั้งให้คำปรึกษาในการดำเนินการขอใช้สิทธิประโยชน์ การเรียกร้องให้บุคคลออทิสติกได้รับสิทธิประโยชน์ และการเรียกร้องให้ขจัดการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลออทิสติก นอกจากนี้ยังให้ความช่วยเหลือในการดำรงชีวิตขั้นพื้นฐาน การฟื้นฟูสมรรถภาพ การฝึกอาชีพ สามารถออกสู่สังคมได้ โดยมีจุดเริ่มต้นขององค์กรเกิดจากจากมีบุคคลในครอบครัวเป็นผู้พิการ ดังคำกล่าวของประธานชมรมที่ว่า *“ที่นี่เราดูแลตั้งแต่เด็กเล็ก เอาเขามาฝึกการช่วยเหลือตนเอง รวมถึงการเข้าสังคม เพราะว่าเด็กเล็กๆจะฝึกได้ง่ายกว่าเด็กโต สำหรับเด็กโตเราก็มีการฝึกอาชีพตามความถนัดของเขา เช่น ชงการแฟ ทำขนม จนเขาสามารถออกสู่สังคมได้ โดยจุดเริ่มต้นของเรามาจากการที่เรามีลูกเป็นออทิสติก แล้วเจอกันที่โรงพยาบาล จึงรวมตัวกันเพื่อจัดกิจกรรมให้เด็ก เพื่อให้เขามีสังคมมีการพัฒนาการที่ดีขึ้น”*

2. ด้านการอนุรักษ์ฟื้นฟูวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น

ผลการวิจัยพบองค์กรประชาสังคมที่มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนประเด็นการอนุรักษ์ฟื้นฟูวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นในพื้นที่จังหวัดตรัง โดยมีองค์กรที่มีบทบาทโดดเด่นในด้านนี้ จำนวน 5 องค์กรต่างมีเป้าหมายเพื่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นของตน โดยมีแนวทางการดำเนินงานแตกต่างกันไปแต่ละองค์กร ตามต้นทุนทางวัฒนธรรมและสังคมของชุมชน ทั้งการสร้างองค์ความรู้

เชื่อมโยงภาคีการทำงาน ส่งเสริมการอนุรักษ์ สืบสาน พัฒนาและยกระดับวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น รายละเอียดดังนี้

1) กลุ่มฟื้นฟูย่านเมืองเก่าจังหวัดตรัง เป็นองค์กรที่มีบทบาทในการสร้างองค์ความรู้และเชื่อมโยงภาคีการทำงาน การสร้างพื้นที่รูปธรรมและกลไกการทำงานร่วมกันของภาคส่วนต่าง ๆ ในการฟื้นฟูย่านชุมชนเก่าในจังหวัดตรัง โดยมีการดำเนินกิจกรรมเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน ส่งเสริมให้ชุมชนมีกระบวนการสำรวจจัดทำฐานข้อมูลต้นทุนคุณค่าทางวัฒนธรรมของย่านชุมชนเก่า และชุมชนร่วมกันคิดและจัดทำแผนพัฒนาชุมชนเก่าของตนเอง ปัจจุบันชุมชนเก่าที่ได้รับการอนุรักษ์ฟื้นฟูจนได้รับการรับรองจากจังหวัดตรังให้เป็นมรดกของจังหวัด 6 ชุมชน ได้แก่ย่านชุมชนเก่าตลาดห้วยยอด ย่านชุมชนเก่าหยงสตาร์ ย่านชุมชนเก่าตลาดท่าข้าม ย่านชุมชนเก่าตลาดทุ่งยาว ย่านชุมชนเก่าตลาดกันตัง และย่านชุมชนเก่าย่านตาขาว โดยกลุ่มฟื้นฟูย่านเมืองเก่าจังหวัดตรังมีเป้าหมายใหญ่คือการจัดทำแผนพัฒนาร่วมกับจังหวัดและภาคส่วนอื่นที่เกี่ยวข้อง ดังคำกล่าวของผู้ประสานงานองค์กรที่ว่า *“ที่สุดของเราก็น่าจะขยับไปเป็นเรื่องของการจัดทำแผนพัฒนาร่วมกับจังหวัดแล้วก็ร่วมกับภาครัฐที่เกี่ยวข้องเพื่อความยั่งยืนของการพัฒนาย่านชุมชนเก่าโดยการมีส่วนร่วมจากตัวแทนของชุมชนอันนี้เป็นเป้าหมายใหญ่”*

2) กลุ่มโต๊ะเมืองบาติก เป็นองค์กรที่มีบทบาทในการอนุรักษ์ผ้าบาติก ส่งเสริมให้ผ้าบาติกของชุมชนให้เป็นที่รู้จักของคนทั่วไป รวมถึงเป็นการสร้างอาชีพและรายได้ให้ชุมชน ซึ่งกลุ่มโต๊ะเมืองบาติกมีการดำเนินงานพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอน้ำผุด ทั้งผ้าขาวม้า ผ้าถุงชายหญิง ผ้าพันคอ ผ้าเช็ดหน้า ผ้าตัดเย็บ กระเป๋า หมวก และอื่น ๆ ซึ่งการพัฒนาสินค้าให้มีความหลากหลาย จะสามารถตอบโจทย์ความต้องการของผู้ซื้อเหมาะสำหรับคนทุกเพศทุกวัย

3) วิสาหกิจชุมชนผ้าทอนาหมื่นศรี มีบทบาทในการอนุรักษ์ พัฒนาและยกระดับคุณภาพผ้าทอนาหมื่นสีให้เป็นที่ยอมรับ

4) องค์กรประชาสังคมวังเทพทาโร มีบทบาทในการสร้างแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับการนำไม้เทพทาโรมาแปรรูปเป็นยาสมุนไพร กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ที่สำคัญของจังหวัดตรัง

5) กลุ่มจักสานก้านจากบ้านนายอดทอง จังหวัดตรัง มีบทบาทในการอนุรักษ์การจักสาน ซึ่งเป็นภูมิปัญญาของชุมชน ทำให้คนในชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองเพื่อส่งเสริมให้คนในชุมชนใช้เวลาให้เกิดประโยชน์

3. ด้านการดูแลทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ผลการวิจัยพบว่า องค์กรประชาสังคมในจังหวัดตรัง มีบทบาทสำคัญในการดูแลทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งป่าชายเลน ผืนป่าธรรมชาติ ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง การเรียกร้องสิทธิในที่ดินทำกิน ปัญหาขยะ รวมถึงความสบูรณ์ของระบบนิเวศ โดยพบกลุ่มองค์กรที่มีบทบาทโดดเด่นจำนวน 9 องค์กร รายละเอียดดังนี้

1) สมาคมหยาดฝน เป็นองค์กรที่มีบทบาทในการส่งเสริมให้ชุมชนได้มีความรู้และความเข้าใจ มีเจตคติที่ดีในการอนุรักษ์และจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืน รวมทั้งการมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องสิทธิของชุมชนในการดูแลจัดการทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น มีบทบาทในการสนับสนุนให้มีการก่อตั้งองค์กรชุมชนท้องถิ่น ในการทำหน้าที่ดูแลผลประโยชน์และแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชนอย่างเป็นธรรมและด้วยสันติวิธี และเกิดเครือข่ายและความร่วมมือกับองค์กรต่างๆ โดยมีการดำเนินกิจกรรมในลักษณะการสนับสนุนคนในชุมชนให้มีสิทธิ์ในการดูแลจัดการป่าชายเลน หยุดยั้งไม่ให้มีการประมงผิดกฎหมาย มีการชักชวนให้ชาวประมงหยุดอวนรุนอวนลาก จนกระทั่งหายไปจากอ่าวสิเกา ชาวบ้านช่วยกันรักษาป่าชายเลน แพร่กระจายความรู้ไปสู่หมู่บ้านข้างเคียง เพื่อให้ช่วยกันอนุรักษ์ป่าชายเลน โดยองค์กรมีบทบาทโดดเด่นในการหยุดยั้ง

ไม่ให้มีการประมงผิดกฎหมาย และมีความร่วมมือกับองค์กรทั้งในและต่างประเทศเพื่อร่วมกันขับเคลื่อนประเด็นสิ่งแวดล้อม ดังคำกล่าวของประธานสมาคมหยาดฝน ที่ว่า

"สิ่งที่เราร่วมกันผลักดันและทำมาตลอดและเราก็ภูมิใจในสิ่งที่ชาวบ้านร่วมกันภูมิใจ คือเรื่องการสร้างป่าชายเลนโดยชุมชน ตอนนี้มี 23 ผืนป่าพื้นที่ 3 หมื่นไร่ เรื่องการหยุดประมงผิดกฎหมาย เมื่อชาวบ้านต่อสู้ไม่ให้มีอวนรุนอวนลาก หญ้าทะเลก็มากขึ้น พะยูนก็มา มีพะยูนฝูงใหญ่ที่สุดในฝั่งอันดามันที่กันตรัง ตอนนี้ในตรังมีเกือบ 200 ตัว จาก 250 ตัว ในประเทศไทย ที่สำคัญที่อยากจะบอกว่าเราทำงานเรื่องการจัดการป่าชายเลนโดยชุมชนในประเทศไทย ในปักใต้ ในตรัง ทำให้เป็นที่รู้จักไปถึงองค์กรนานาชาติหลายแห่ง เขามีการเข้าสัมมนาที่ตรังเกี่ยวกับชายฝั่ง มีการตกลงกันว่าการจัดการป่าชายเลนโดยชุมชน น่าจะขยายไปทั่วภูมิภาคร่วมกันตั้งองค์กรขึ้น ชื่อโครงการปกป้องป่าชายเลนโลก (Mangrove Action Project) สำนักงานใหญ่ตั้งอยู่ที่ Seattle ประเทศสหรัฐอเมริกา เราก็มีสมาชิกหลายประเทศทั่วโลกที่มีป่าชายเลนตั้งขึ้นเพราะว่าได้รับแรงบันดาลใจจากป่าชายเลนจังหวัดตรัง"

2) กลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนบ้านทุ่งตะเซะ เป็นองค์กรที่มีบทบาทสนับสนุนและส่งเสริมผลงานสร้างสรรค์ ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ให้เป็นที่สนใจและเกิดการเรียนรู้อย่างกว้างขวาง เพื่อก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในทางสร้างสรรค์ ทั้งในด้านแนวความคิด ทัศคติ และแนวทางปฏิบัตินำไปสู่การมีส่วนร่วมของประชาชนในด้านการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยมีการดำเนินกิจกรรมในลักษณะของการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนบ้านทุ่งตะเซะ และฟื้นฟูป่าชายเลนของชุมชนบ้านทุ่งตะเซะที่เคยเสื่อมโทรมให้กลับฟื้นคืนสภาพสมบูรณ์อีกครั้ง

3) เครือข่ายปฏิรูปที่ดินเทือกเขาบรรทัด (คปบ.) เป็นองค์กรที่มีบทบาทในการปกป้องผืนป่าจากการทำลายป่าโดยนโยบายของรัฐ ปกป้องพื้นดินจากนโยบาย

พิสูจน์สิทธิที่ดินในเขตป่า เชื่อมองค์ภายนอก เรียนรู้ การเจรจากับรัฐส่วนกลาง ลดปัญหาการเหลื่อมล้ำและความไม่เป็นธรรมทางเศรษฐกิจสังคม และสร้างสิทธิชุมชน ผลักดันนโยบายปฏิรูปที่ดิน โดยมีการดำเนินกิจกรรมในลักษณะการสร้างสิทธิและอำนาจในการ จัดการตนเอง ควบคู่กับการผลักดันให้มีการปรับเปลี่ยน กฎหมายและนโยบายให้รองรับสิทธิชุมชนตาม รัฐธรรมนูญ โดยองค์กรมีบทบาทที่โดดเด่นในการปกป้องพื้นดินจากนโยบายพิสูจน์สิทธิที่ดินในเขตป่าเทือกเขาบรรทัด

4) กลุ่มคนหวงแผ่นดิน เป็นองค์กรที่มีบทบาทในการเรียกร้องสิทธิ์ในที่ดินทำกิน ตำบลบ้านควน อำเภอเมือง จังหวัดตรัง ร่วมกันหาแนวทางการแก้ไขปัญหาที่ดินที่ยังมีข้อขัดแย้งกันและแก้ไขให้ชาวบ้านได้เอกสารสิทธิ์ในที่ดินทำกิน การจัดการเรื่องทรัพยากรในท้องถิ่น มีการดำเนินกิจกรรมในการเลี้ยงปลาทับทิม เพื่อให้ชาวบ้านมีรายได้เพิ่มขึ้น

5) เครือข่ายองค์กรชุมชนรักษ์เทือกเขาบรรทัด เป็นองค์กรที่มีบทบาทในการสื่อสารกับหน่วยงานราชการ เรื่องปัญหาที่ชาวบ้านมีผลกระทบ โดยสะท้อนปัญหาความเดือนร้อนของชาวบ้านให้กับส่วนราชการ เพื่อสร้างอำนาจต่อรองกับส่วนราชการ รวมถึงให้การเรียนรู้ เรื่องที่ทุกคนจะต้องรู้โดยการประชุม มาอธิบายให้ทุกคนเข้าใจ โดยมีการดำเนินกิจกรรมในลักษณะเป็นการรวมกลุ่มกับชาวบ้านในการทำกิจกรรมภายในหมู่บ้านเพื่อสร้างรายได้กับกับชาวบ้านพร้อมทั้งเป็นตัวกลางในการประสานงานกับทางราชการ

6) กลุ่มประมงพื้นบ้านบ้านน้ำราบ เป็นองค์กรที่มีบทบาทในการอนุรักษ์ฟื้นฟูท้องทะเล โดยองค์กรมีผลงานที่โดดเด่นในการดำเนินงานธนาคารปูม้าที่ตัวแทนกลุ่มบ้านน้ำราบมีการเพาะพันธุ์แม่พันธุ์ปูม้าเพื่อเป็นการปรับระบบนิเวศในพื้นที่บ้านน้ำราบ เพื่อเป็นการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติทางทะเลให้มีความอุดมสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น และสามารถสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชนบ้านน้ำราบ

7) ชมรมชาวประมงพื้นบ้านจังหวัดตรัง เป็นองค์กรที่มีบทบาทในการอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเลให้ยั่งยืน โดยมีการดำเนินกิจกรรมในลักษณะเป็นการฟื้นฟูให้ทรัพยากรทางทะเลและสัตว์ทะเลมีความอุดมสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น โดยองค์กรมีผลงานที่โดดเด่น คือการฟื้นฟูให้ทรัพยากรทางทะเลเพื่อให้พะยูนสามารถมีชีวิตอยู่ได้โดยการรณรงณ์การปลูกหญ้าทะเลในพื้นที่ที่มีพะยูนอาศัยอยู่เพื่อสร้างแหล่งอาหารให้กับฝูงพะยูน

8) มูลนิธิอันดามันจังหวัดตรัง เป็นองค์กรที่มีบทบาทในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เรื่องทรัพยากรชายฝั่งโดยเน้นฝั่งอันดามัน เรื่องปัญหาขยะ โดยมีการทำกิจกรรมกับจังหวัดในส่วนของงานราชการ ภายใต้โครงการการอนุรักษ์ยั่งยืนทำความดีด้วยหัวใจ ลดขยะพลาสติก เลิกโฟม เน้นเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรเป็นหลัก และเน้นให้ชุมชนจัดการทรัพยากรด้วยตนเอง ส่งเสริมการอนุรักษ์ วัฒนธรรม วิถีภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมถึงพลังงานทดแทนพลังงานทางเลือก

9) กลุ่มเกลอกรีน เป็นองค์กรที่มีบทบาทสำคัญเกี่ยวกับการรณรงค์ให้ลดละเลิกถุงพลาสติกและโฟม ฟื้นฟูป่าต้นน้ำ นาข้าวและทะเลชายฝั่ง เพื่อดูแลความสมบูรณ์ของสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศ

4. ด้านการส่งเสริมเศรษฐกิจ

ผลการวิจัยพบว่า องค์กรประชาสังคมในจังหวัดตรังมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมเศรษฐกิจของจังหวัด โดยการพัฒนาการท่องเที่ยวและโรงแรม ทั้งในด้านรูปแบบกิจกรรม และคุณภาพของสินค้าบริการเพื่อเพิ่มรายได้ด้านการท่องเที่ยวให้จังหวัดตรัง มีองค์กรที่มีบทบาทโดดเด่น จำนวน 2 องค์กร คือ

1) สมาคมการท่องเที่ยวและโรงแรมจังหวัดตรัง เป็นองค์กรที่มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการท่องเที่ยวและโรงแรม โดยร่วมมือกับองค์กรภาครัฐและเอกชน โดยการดำเนินงานขององค์กรจะเกี่ยวกับส่งเสริมการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวภายในจังหวัด

ให้เป็นไปได้อย่างเรียบร้อยและมีประสิทธิภาพเพื่อส่งเสริมคุณภาพของสินค้า บริการ โดยองค์กรมีผลงานที่โดดเด่น คือ การจัดงานวิวาห์ใต้สมุทร ที่มีการส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดตรังโดยมีการเข้าพิธีแต่งงานและจดทะเบียนสมรสใต้ท้องทะเล ซึ่งเป็นความโดดเด่นในจังหวัดตรังและสามารถสร้างรายได้การด้านท่องเที่ยวให้กับจังหวัดตรังเป็นจำนวนมาก

2) หอการค้าจังหวัดตรัง เป็นองค์กรที่มีบทบาทสำคัญในการให้คำปรึกษาและประสานงานในด้านการค้า อุตสาหกรรม เกษตรกรรม การเงินและธุรกิจ พร้อมทั้งคำปรึกษาและข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจแก่ภาครัฐ ภาคเอกชน โดยองค์กรมีผลงานที่โดดเด่น ก็คือ การจัดเทศกาลหมูย่างเมืองตรัง เป็นการเปิดโอกาสให้ร้านอาหารต่างๆ ทั้งที่มีชื่อเสียงและร้านทั่วไปในจังหวัดตรังได้เข้ามามีส่วนร่วมในงานเทศกาลนี้มาไว้ที่เดียวกันให้คนที่สนใจในเรื่องอาหารได้มาร่วมงาน ได้ชมและชิมอาหารที่หลากหลายได้ถือเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจของจังหวัดตรังได้เป็นอย่างดี

สรุป

บทความวิจัยนี้ศึกษาบทบาทขององค์กรประชาสังคมต่อการพัฒนาพื้นที่ ในจังหวัดตรัง ผลการวิจัยพบบทบาทสำคัญ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการสนับสนุนผู้ด้อยโอกาสในสังคม โดยองค์กรประชาสังคมในจังหวัตรังมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนให้ผู้ด้อยโอกาสได้รับสิทธิประโยชน์ สวัสดิการ ความช่วยเหลือและการปฏิบัติที่เหมาะสม ด้านการอนุรักษ์ฟื้นฟูวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น องค์กรประชาสังคมในพื้นที่มีการสำรวจรวบรวมสร้างองค์ความรู้ เชื่อมโยงเครือข่ายในการทำงาน เพื่ออนุรักษ์ สืบสาน พัฒนาและยกระดับวัฒนธรรมและภูมิปัญญาของท้องถิ่น ด้านการดูแลทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยเน้นส่งเสริมการดูแลป่าชายเลน การดูแลผืนป่าธรรมชาติ การอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง มีการเรียกร้องสิทธิในที่ดินทำ

กิน ดำเนินการในการจัดการปัญหาขยะ รวมถึงการดูแลความสมบูรณ์ของระบบนิเวศ และ ด้านการส่งเสริมเศรษฐกิจ โดยมีการพัฒนาการท่องเที่ยวและโรงแรม ครอบคลุมทั้งในด้านรูปแบบกิจกรรม และคุณภาพของสินค้าบริการเพื่อเพิ่มรายได้ด้านการท่องเที่ยวให้กับพื้นที่จังหวัดตรังผ่านการจัดกิจกรรมต่างๆเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว

อภิปรายผล

ผลการวิจัยพบบทบาทขององค์กรประชาสังคมต่อการพัฒนาพื้นที่ในจังหวัดตรัง ครอบคลุม 4 ด้านสำคัญประกอบด้วย การสนับสนุนผู้ด้อยโอกาสในสังคม การอนุรักษ์ฟื้นฟูวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น การดูแลทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และการส่งเสริมเศรษฐกิจ มีประเด็นที่น่าสนใจ นำมาอภิปรายในรายละเอียดดังต่อไปนี้

ด้านการสนับสนุนผู้ด้อยโอกาสในสังคม

ผลการวิจัยพบว่าองค์กรประชาสังคมในจังหวัดตรังมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนผู้ด้อยโอกาสในสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้พิการ ให้ได้รับสิทธิประโยชน์สวัสดิการ ความช่วยเหลือและการปฏิบัติที่เหมาะสม ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ประธานชมรมผู้ปกครองบุคคลออทิสติก ทราบว่ากลุ่มองค์ที่ดำเนินงานในด้านนี้มีจุดเริ่มต้นจากการที่บุคคลในครอบครัวเป็นผู้พิการและครอบครัวต้องการให้มีพัฒนาการที่ดีขึ้น จึงเกิดการรวมตัวขึ้นเพื่อขับเคลื่อนกิจกรรม ซึ่งโดยสภาพทั่วไปในสังคมพบว่าคนพิการเป็นกลุ่มคนที่สังคมส่วนใหญ่มองข้ามไม่ให้ความสำคัญ ทั้งที่แท้จริงแล้วกลุ่มคนพิการควรได้รับการพิจารณาว่าเป็นมนุษย์ที่ต้องให้ความสำคัญ องค์กรประชาสังคมจึงมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการที่เข้ามาช่วยเหลือกลุ่มคนพิการให้มีชีวิตที่ดีขึ้นได้ (Ziedan, 2018) ทั้งนี้การรวมตัวเป็นองค์กรประชาสังคมโดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นการลุกขึ้นมาทำอะไรบางอย่างโดยกลุ่มคนที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจึงเป็นสิ่งที่มีพลังในการขับเคลื่อนเป็น

อย่างมาก โดย Ziedan (2018) แนะนำว่าองค์กรประชาสังคมที่ดำเนินงานในด้านการสนับสนุนผู้ด้อยโอกาสหรือคนพิการ ต้องสร้างความสัมพันธ์ที่เข้มแข็งกับหน่วนงานอื่นๆ ทั้งหน่วยงานภาครัฐ และภาคเอกชนเพื่อร่วมบูรณาการขับเคลื่อนส่งเสริมกลุ่มผู้ด้อยโอกาสในสังคม

ด้านการอนุรักษ์ฟื้นฟูวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น

ผลการวิจัยพบบทบาทขององค์กรประชาสังคมในจังหวัดตรังในการอนุรักษ์ฟื้นฟูวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยแต่ละองค์กรมีวิธีการทำงานแตกต่างกันไปตามต้นทุนทางวัฒนธรรมและต้นทุนทางสังคมของชุมชน มีทั้งการสร้างองค์ความรู้ เชื่อมโยงเครือข่ายการทำงาน ส่งเสริมการอนุรักษ์ สืบสาน พัฒนาและยกระดับวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ผลการวิจัยที่พบว่าองค์กรประชาสังคมมีบทบาทในการฟื้นฟูวัฒนธรรมและภูมิปัญญา นี้พบได้ไม่บ่อยนักในเวทีการทำงานขององค์กรประชาสังคม อย่างไรก็ตามในปัจจุบัน องค์กรประชาสังคมเริ่มให้ความสนใจต่อประเด็นการอนุรักษ์วัฒนธรรมมากขึ้น (Beliakova, 2019) ทั้งนี้ผลการวิจัยพบว่ามีองค์กรประชาสังคมในจังหวัดตรังที่มีบทบาทในการสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับเมืองเก่าในพื้นที่จังหวัดตรังโดยเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนในการสำรวจจัดทำข้อมูลเมืองเก่าอย่างเป็นระบบ นับเป็นบทบาทสำคัญขององค์กรประชาสังคมที่สามารถทำให้ภาคส่วนต่างๆ เริ่มให้ความสนใจและมองเห็นศักยภาพของชุมชนในการจัดการเมืองเก่าบนพื้นฐานของข้อมูลสนับสนุนที่ชัดเจน ดังที่ Beliakova (2019) กล่าวว่า บทบาทที่สำคัญขององค์กรประชาสังคมในงานเกี่ยวกับการอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรมคือ การรวบรวมข้อมูลสำคัญและนำเสนอต่อหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อขับเคลื่อนให้เห็นความสำคัญของการอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรม นอกจากนี้ Auwera (2011) ตอกย้ำความจำเป็นขององค์กรประชาสังคมในการแสดงบทบาทอนุรักษ์วัฒนธรรมว่า เนื่องจากองค์กรประชาสังคมสามารถทำกิจกรรมต่างๆได้อย่างอิสระจากแรงกดดันของภาครัฐ รวมถึงปราศจากการ

แข่งขันทางการตลาด ช่วยให้สามารถส่งเสริมหลักการประชาธิปไตยผ่านเรื่องราวของวัฒนธรรม นอกจากนี้องค์ประชาสังคมยังช่วยสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของวัฒนธรรมของคนในชุมชน และเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของกลุ่มก้อนต่างๆในชุมชนได้เป็นอย่างดี

ด้านการดูแลทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ผลการวิจัยพบว่า องค์กรประชาสังคมในจังหวัดตรังมีบทบาทโดดเด่นในการดูแลทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยพบองค์กรที่ดำเนินการในประเด็นนี้มากถึง 9 องค์กร แสดงถึงการให้ความสำคัญขององค์กรประชาสังคมต่อประเด็นทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นอย่างมาก ทั้งนี้มีองค์กรที่มีความร่วมมือกับองค์ประชาสังคมในระดับนานาชาติเพื่อร่วมกันขับเคลื่อนวาระทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยเน้นเรื่องป่าชายเลน แสดงให้เห็นถึงบทบาทและศักยภาพขององค์กรประชาสังคมอย่างเด่นชัดไม่เพียงแต่ในพื้นที่จังหวัดตรัง แต่ได้รับการยอมรับในระดับนานาชาติ ประเด็นเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นประเด็นที่ต้องอาศัยความร่วมมือกันทั้งทุกภาคส่วน และทุกระดับทั้งระดับชุมชน ระดับชาติและระดับนานาชาติ รัฐบาลประเทศใดประเทศหนึ่งไม่สามารถที่จะจัดการได้เบ็ดเสร็จเพียงฝ่ายเดียว ดังที่ Sawhney, Kobayashi, Takahashi, King, & Mori (2007) กล่าวว่าเวลาและประสบการณ์ที่ผ่านมาแสดงให้เห็นว่ารัฐบาลของแต่ละประเทศไม่สามารถแสดงบทบาทที่เข้มแข็งในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ดังนั้นผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ทั้งชุมชน องค์กรประชาสังคม และภาคเอกชน ต้องมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยองค์กรประชาสังคมต้องมีบทบาทสำคัญในการให้ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม การกระตุ้นเตือนให้ประชาชนในชุมชนตระหนักถึงความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ด้านการส่งเสริมเศรษฐกิจ

ผลการวิจัยชี้ว่า องค์กรประชาสังคมในจังหวัดตรังมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมเศรษฐกิจของจังหวัด โดยพัฒนาการท่องเที่ยวและโรงแรม ทั้งในด้านรูปแบบการดำเนินกิจกรรม และคุณภาพของสินค้าบริการเพื่อเพิ่มรายได้ด้านการท่องเที่ยวให้จังหวัดตรัง ดังที่ผลงานวิจัยในต่างประเทศที่ดำเนินการโดย Egyptian Centre for Public Policy Studies (ECPPS) พบว่าองค์กรประชาสังคมมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการท่องเที่ยวช่วยเพิ่มเม็ดเงินหมุนเวียนในระบบเศรษฐกิจ (El-din, 2017) นอกจากนี้งานวิจัยในประเทศมาเลเซียพบว่าองค์กรประชาสังคมที่เข้มแข็งเป็นกลไกสำคัญในการกระตุ้นการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ ช่วยขจัดความยากจนในพื้นที่ ช่วยสนับสนุนการปรับปรุงนโยบายด้านเศรษฐกิจของรัฐบาล ช่วยเสริมสร้างธรรมาภิบาลให้เกิดขึ้นในการดำเนินการด้านเศรษฐกิจของภาครัฐ (Iqbal & Rasil, 2014) อย่างไรก็ตามมีงานวิจัยบางส่วนที่พบขัดแย้งกันโดยพบว่าองค์กรประชาสังคมยังมีบทบาทไม่มากพอในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของท้องถิ่น (Veltmeyer, 2008)

ข้อเสนอแนะเพื่อนาผลการวิจัยไปใช้

1. องค์กรประชาสังคมควรสร้างช่องทางการติดต่อสื่อสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์เพิ่มมากขึ้น เพื่อสร้างการรับรู้ต่อบทบาทการดำเนินงานขององค์กร

2. ควรเปิดโอกาสให้องค์กรประชาสังคมมีพื้นที่สื่อสารสาธารณะในการจัดกิจกรรม เพื่อส่งเสริมพัฒนาและสนับสนุนการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง

3. หน่วยงานภาครัฐต้องบูรณาการความร่วมมือกับองค์กรประชาสังคมในการขับเคลื่อนกิจกรรมและแผนงานพัฒนาต่าง ๆ เพื่อให้สอดคล้องตามความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง

4. ควรมีการติดตามการดำเนินงานขององค์กรประชาสังคมอย่างต่อเนื่องและควรยกย่องค์กรประชาสังคมที่มีผลงานโดดเด่น

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาในรายวิชา 944-317 ระเบียบวิธีวิจัยทางรัฐประศาสนศาสตร์(Research Methodology for Public Administration) ภาคการศึกษาที่ 2/2563 หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต คณะพาณิชยศาสตร์และการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์วิทยาเขตตรัง

เอกสารอ้างอิง

กรรณภัทร ชิตวงศ์, ศาสตรา แก้วแพง และจิรนันท์ เศษสาวารี. (2557). “การบังคับใช้กฎหมายเพื่อการ อนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพของลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา.” **วารสารปาริชาติ**, 27(3): 80-88.

ธีรพัฒน์ อังศุชวาล. (2557). “ประชาสังคม (Civill Society) ในมุมมองใหม่ : บทสำรวจหน้าตาและตำแหน่งแห่งที่ของประชาสังคมในมุมมอง Civill Society Diamond.” **วารสารการเมืองการปกครอง**, 5(1): 1-29.

บงกช สุทัศน์ ณ อยุธยา. (2550). “**ประชาสังคมในมิติทางสังคมและวัฒนธรรมกับแนวทางการพัฒนาท้องถิ่น**.” สืบค้าจาก http://llacad.vru.ac.th., 19 มีนาคม 2564

พิมณิชา พรหมมานต, หทัยรัตน์ ทับพร และกรรณิการ์ สัจกุล. (2562). “คนโป๊ะ: ภูมิปัญญาท้องถิ่นและการสืบทอดการทำประมงพื้นบ้านสมุทรสงคราม.” **วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร**, 39(2): 50-66.

พลเดช ปิ่นประทีบ. (2550). **วิถีประชาธิปไตยพลเมือง.** กรุงเทพฯ : กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.

วัชรินทร อินทพรหม. (2562). “ขนาดตัวอยางและการสุมตัวอยางของการวิจัยเชิงคุณภาพ.”**วารสารวิจัยราชภัฏพระนคร สาขามนุษยศาสตรและสังคมศาสตร**, 14(1): 442 458

วีรบูรณ์ วิสารทสกุล. (2549). พัฒนาการประชาสังคมและชุมชนท้องถิ่นไทย. ใน **ชุดวิชาสังคมและชุมชนท้องถิ่น.** นนทบุรี. สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

วรรณวิชนี ถนอมชาติ, อุทัย อันพิมพ์ และจำเนียร จวงตระกูล. (2563). “การนำเสนอผลการวิจัยเชิงคุณภาพ.” **วารสารชุมชนวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา**, 14(4): 1-13.

สมใจ เภาด้วง,บุษบงค์ สุวรรณ, พิชามญชุ์ เลิศวัฒนาพรชัย,และสุทิศา ไพบูลย์วัฒนากิจ. (2556). **การพัฒนาเครือข่ายเพื่อความเข้มแข็งของเศรษฐกิจชุมชนในเขตเทศบาลนครนครปฐม**. สืบค้นจาก https://publication.npru.ac.th/handle/123456789/625, 19 มีนาคม 2564

อนุสรณ์ ไชยพาน. (2560). **องค์กรภาคประชาสังคม : ปฏิบัติการสร้างพื้นที่หุ้นส่วนการพัฒนาที่ยั่งยืน**. สืบค้นจาก http://thaicivilsociety.com/stock/reportcsothai.pdf, 20 มีนาคม 2564

ฮาซันอักริม ดงนะเด็ง. (2563). **ประชาสังคมและการเมืองภาคประชาชน.** ตรัง: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตตรัง.

Auwera, S. V. (2011). “Civil society action in the field of cultural

heritage.” **Heritage and Society**, 4(1), 59-82.

Beliakova, A. O. (2019). “Role of civil society in preserving cultural heritage.” **Journal of Governance and Politics**, 14(2019),

El-din, R. H. (2017). **Civil society plays a major role in economic development: ECPPS study**. Retrieved from https://dailynewsegypt.com/2017/04/13/civil-society-plays-major-role-economic-development-ecpps-study/, May 16, 2021.

Iqbal, M. S., & Rasil, A. M. (2014). “Role of civil society in economic transformation in Malaysia.” **Pakistan Journal of Commerce and Social Sciences** 8(1), 201-22.

Sawhney, P., Kobayashi, M., Takahashi, M., King, P. N., & Mori, H. (2007). “Participation of civil society in management of natural resources.” **International Review for Environmental Strategies**, 7(1), 117-132.

Veltmeyer, H. (2008). “Civil society and local development.” **Compo Grande**, 9(2), 229-243.

Ziedan, S. K. (2018). “The role of civil society organizations in achieving social protection for the disabled” **Journal of Sociology and Social Work**, 6(1), 56-63

Translated Thai References

Angsuchawal, T. (2014) “Civil Society in a new light: Survey of feature and positions of civil society in view of the civil society diamond.” **Journal of Political**, 5(1), 1-29.

Chaiphan, A. (2017). **Civil society organizations: Operating build space, partnership, sustainable development**. Retrieved fromhttp://thaicivilsociety.com/stock/reportcsothai.pdf, March 20, 2021.

Chittawong, K., Keawphang, S., & Satsavaree, J. (2014) “Law enforcement for the conservation of biodiversity of Songkhla lake basin.” **Journal of Parichart**, 27(3), 80-88.

Dongnadeng, H. A. (2020). **Civil society and civil movement**. Trang: Prince of Songkla University.

Intaprom. W. (2019) “Sample size and sampling of qualitative research.” **Phranakhon Rajabhat research journal, Humanities and Social Sciences**, 14(1), 442-458.

Panteawan, P. (2013) “Basic necessities and public health conditions of people in the area of Nongsarai sub-district, Pakchong district, Nakhon Ratchasima province.” **Journal of the Royal Thai Army Nurses**, 14(3), 196-202.

Paoduang, S., Suwan, B., Leartwatthanapornchai, P., & Paiboonwattanakid, S.. (2013). **Network development for the strength of the community economy in Nakhon Pathom Municipality**.

Retrieved from https://publication.npru.ac.th/handle/123456789/625, March 19, 2021.

Pinprateep, P. (2007). **Citizen democracy**. Bangkok: Ministry of Social Development and Human Security.

Prommanot, P., Tubporn, H., Sachakul, K. (2019) "Khonpoh: Local wisdom and inheritance of local fisheries in Samut Songkhram." **Journal of Silpakorn University**, 39(2), 50-66.

Sutat Na Ayutthaya, B. (2007). **Civil society in a social dimension and culture with local development guidelines**. Retrieved from http://llacad.vru.ac.th, March 19, 2021.

Tanomchart, W., Unphim, U., Joungtrakul, J. (2020) "Presentation of qualitative research results." **Journal of Community Research, Nakhon Ratchasima Rajabhat University**, 14(4), 1-13.

Wisartsakul. W. (2006). Development of Civil Society and local Thai communities. In the textbook and educational guidelines, **the social and local community course**, Nonthaburi. Department of Political Science, Sukhothai Thammathirat Open University